

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 15 marca 2017 r.¹

Odesłanie prejudycjalne — Prawo Unii — Prawa przyznane jednostkom — Naruszenie przez sąd —
Pytania prejudycjalne — Wystąpienie do Trybunału — Sąd krajowy orzekający w ostatniej instancji

W sprawie C-3/16

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez hof van beroep te Brussel (sąd apelacyjny w Brukseli, Belgia) postanowieniem z dnia 23 grudnia 2015 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 4 stycznia 2016 r., w postępowaniu:

Lucio Cesare Aquino

przeciwko

Belgische Staat,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta (sprawozdawca), prezes izby, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev, C.G. Fernlund i S. Rodin, sędziowie,

rzecznik generalny: H. Saugmandsgaard Øe,

sekretarz: M. Ferreira, główny administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 23 listopada 2016 r.,
rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Lucia Cesarego Aquina przez M. Verwilghena oraz H. Vandenberghe'a, advocaten,
- w imieniu rządu belgijskiego przez C. Pochet oraz M. Jacobs, działające w charakterze pełnomocników, wspierane przez E. Matteredne, D. Lindemansa oraz F. Juda, advocaten,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez J.P. Keppennego oraz H. Kranenborga, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

¹ — Język postępowania: niderlandzki.

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 267 akapit trzeci TFUE oraz art. 47 akapit drugi i art. 52 ust. 3 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu między Luciem Cesarem Aquinem a Belgische Staat (państwem belgijskim) dotyczącego powództwa o stwierdzenie odpowiedzialności pozaumownej.

Ramy prawne

- 3 Artykuł 18 Koninklijk besluit tot vaststelling van de cassatie-procedure bij de Raad van State (rozporządzenia królewskiego w sprawie postępowania kasacyjnego przed radą stanu) z dnia 30 listopada 2006 r. (*Belgisch Staatsblad* z dnia 1 grudnia 2006 r., s. 66844) ma następujące brzmienie:

„1. Gdy audytor stwierdzi, że skarga jest niedopuszczalna lub podlega oddaleniu, sprawozdanie jest doręczane przez głównego sekretarza stronie skarżącej, która ma 30 dni, aby zażądać dalszego prowadzenia postępowania w celu jej wysłuchania.

Jeśli strona skarżąca nie wniosła o jej wysłuchanie, główny sekretarz przekazuje akta sprawy izbie, aby ta stwierdziła cofnięcie skargi [...]. Sprawozdanie audytora jest doręczane równocześnie z wyrokiem stronom, które jeszcze go nie otrzymały.

Jeśli strona skarżąca wnosi o jej wysłuchanie, referendarz sądowy określa w postanowieniu datę, w której strony powinny się stawić.

Główny sekretarz wskazuje niniejszy przepis przy doręczaniu stronie skarżącej sprawozdania, w którym stwierdzono, że skarga jest niedopuszczalna lub podlega oddaleniu.

2. Gdy audytor nie stwierdzi, że skarga jest niedopuszczalna lub podlega oddaleniu, prezes izby lub delegowany przez niego referendarz sądowy określa bezpośrednio w postanowieniu datę rozprawy, na której zostanie rozpatrzona skarga”.

- 4 Artykuł 21 akapit siódmy gecoördineerde wetten op de Raad van State (skoordynowanych ustaw dotyczących rady stanu) z dnia 12 stycznia 1973 r. (*Belgisch Staatsblad* z dnia 21 marca 1973 r., s. 3461), w brzmieniu mającym zastosowanie w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym, który to przepis stosuje się zarówno do skarg o stwierdzenie nieważności, jak i do skarg kasacyjnych na orzeczenia sądów administracyjnych, stanowi:

„Domniemuje się, że strona skarżąca cofnęła skargę, gdy nie wniosła o dalsze prowadzenie postępowania w terminie 30 dni od doręczenia sprawozdania audytora lub w chwili powiadomienia, zgodnie z którym ma zastosowanie art. 30 § 1 akapit trzeci i w którym zaproponowano oddalenie lub stwierdzenie niedopuszczalności skargi”.

- 5 Artykuł 39/60 akapit drugi Wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (ustawy o dostępie do terytorium i prowadzeniu działalności przez cudzoziemców oraz o ich pobycie i wydalaniu) z dnia 15 grudnia 1980 r. (*Belgisch Staatsblad* z dnia 31 grudnia 1980 r., s. 14584), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu rozpatrywanego w postępowaniu głównym (zwanej dalej „ustawą z dnia 15 grudnia 1980 r.”), stanowi:

„Strony i ich adwokat mogą przedstawić uwagi ustnie na rozprawie. Nie można podnosić innych zarzutów niż przedstawione w skardze lub w piśmie procesowym”.

6 Artykuł 39/67 ustawy z dnia 15 grudnia 1980 r. stanowi:

„Orzeczenia [Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (rady ds. sporów dotyczących cudzoziemców)] nie podlegają sprzeciwowi, sprzeciwowi osoby trzeciej ani rewizji. Można na nie wnieść jedynie skargę kasacyjną określoną w art. 14 § 2 skoordynowanych ustaw dotyczących rady stanu”.

Okoliczności faktyczne w postępowaniu głównym i pytania prejudycjalne

- 7 Skarżący w postępowaniu głównym, który ma obywatelstwo włoskie, mieszka w Belgii od 1970 r.
- 8 Wyrokiem hof van beroep te Antwerpen (sądu apelacyjnego w Antwerpii, Belgia) z dnia 23 listopada 2006 r. skarżący w postępowaniu głównym został skazany na karę siedmiu lat pozbawienia wolności.
- 9 W dniu 9 listopada 2011 r. skarżący w postępowaniu głównym złożył wniosek o zameldowanie w gminie Maasmechelen (Belgia). W dniu 23 lutego 2012 r. Dienst Vreemdelingenzaken (urząd ds. cudzoziemców, Belgia) powiadomił go o decyzji w sprawie odmowy prawa pobytu połączonej z nakazem opuszczenia terytorium państwa ze względów związanych z porządkiem publicznym i bezpieczeństwem państwa, wydanej w dniu 22 lutego 2012 r. (zwanej dalej „decyzją z dnia 22 lutego 2012 r.”).
- 10 W dniu 6 marca 2012 r. skarżący w postępowaniu głównym wniósł skargę na tę decyzję przed Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (radą ds. sporów dotyczących cudzoziemców, Belgia). W dniu 15 maja 2012 r., powołując się na orzecznictwo Trybunału w rozpatrywanej dziedzinie, zainteresowany zwrócił się do tego sądu o przedłożenie pytania prejudycjalnego dotyczącego wykładni art. 16 ust. 4 i art. 28 ust. 3 lit. c) dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz.U. 2004, L 158 s. 77).
- 11 W wyroku z dnia 24 sierpnia 2012 r. Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (rada ds. sporów dotyczących cudzoziemców) odrzuciła wniesioną przed nią skargę jako niedopuszczalną ze względu na to, że nie zawarto w niej zarzutów. W szczególności sąd ten odmówił uwzględnienia żądania skarżącego w postępowaniu głównym mającego na celu przedłożenie pytania prejudycjalnego Trybunałowi, ponieważ żądanie to przedstawiono tuż przed rozprawą i zainteresowany nie przedstawił żadnej przyczyny wykazującej, dlaczego nie mógł przedstawić wcześniej wspomnianego żądania.
- 12 W dniu 24 września 2012 r. skarżący w postępowaniu głównym złożył skargę na ten wyrok przed Raad van State (radą stanu, Belgia). Po stwierdzeniu przez audytora niedopuszczalności skargi ze względu na brak dopuszczalnych zarzutów zainteresowany nie zażądał w przewidzianym terminie dalszego prowadzenia postępowania w celu zostania wysłuchanym. W konsekwencji w dniu 4 kwietnia 2013 r. Raad van State (rada stanu) stwierdziła, na podstawie art. 21 akapit siódmy skoordynowanych ustaw dotyczących rady stanu, istnienie domniemania cofnięcia skargi przez skarżącego w postępowaniu głównym.
- 13 W międzyczasie w dniu 27 czerwca 2010 r. skarżący w postępowaniu głównym wszczął postępowanie przed strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (sądem penitencjarnym działającym przy niderlandzkojęzycznym sądzie pierwszej instancji w Brukseli, Belgia) w celu zostania objętym nadzorem elektronicznym. W wyroku z dnia 2 marca 2012 r. wspomniany sąd oddalił to żądanie. W innym wyroku, wydanym w dniu 23 maja 2012 r., ten sam sąd oddalił również żądanie skarżącego w postępowaniu głównym mające na celu przyznanie zwolnienia warunkowego.

- 14 Skarżący w postępowaniu głównym wniósł wówczas na ten ostatni wyrok skargę do Hof van Cassatie (sądu kasacyjnego, Belgia). Podniósł w niej w szczególności, że zaskarżony wyrok wydano z naruszeniem art. 16 i 28 dyrektywy 2004/38, i zażądał skierowania do Trybunału pytania w tej kwestii. W wyroku z dnia 19 czerwca 2012 r. sąd kasacyjny odrzucił skargę, podkreślając, że nie ma obowiązku skierowania odesłania prejudycjalnego do Trybunału, ponieważ przedstawione przez skarżącego w postępowaniu głównym zarzuty nie są dopuszczalne ze względów związanych z postępowaniem przed Hof van Cassatie (sądem kasacyjnym).
- 15 Strafruitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (sąd penitencjarny działający przy niderlandzkojęzycznym sądzie pierwszej instancji w Brukseli) w wyroku z dnia 21 listopada 2012 r. zezwolił na nadzór elektroniczny skarżącego w postępowaniu głównym, a w wyroku z dnia 14 sierpnia 2013 r. udzielił skarżącemu żadanego zwolnienia warunkowego.
- 16 Wcześniej, w dniu 6 września 2012 r., skarżący w postępowaniu głównym złożył ponowny wniosek o zameldowanie w gminie Maasmechelen. W dniu 22 kwietnia 2013 r. gmina ta wydała mu dokument pobytowy ważny do dnia 3 kwietnia 2018 r.
- 17 W dniu 31 sierpnia 2012 r. skarżący w postępowaniu głównym wszczął postępowanie przed Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (niderlandzkojęzycznym sądem pierwszej instancji w Brukseli), aby ten:
- nakazał państwu belgijskiemu cofnięcie decyzji z dnia 22 lutego 2012 r., ponieważ decyzja ta jest niezgodna z przepisami dyrektywy 2004/38;
 - orzekł, że strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (sąd penitencjarny działający przy niderlandzkojęzycznym sądzie pierwszej instancji w Brukseli), w wydanym przezeń wyroku z dnia 23 maja 2012 r., i Hof van Cassatie (sąd kasacyjny), w wydanym przezeń wyroku z dnia 19 czerwca 2012 r., błędnie zakwalifikowały jako „tymczasowe” jego prawo pobytu i również błędnie odmówiły przyznania mu zwolnienia warunkowego;
 - zasądził od państwa belgijskiego odszkodowanie w wysokości 25 000 EUR z tytułu naruszenia prawa Unii przez strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (sąd penitencjarny działający przy niderlandzkojęzycznym sądzie pierwszej instancji w Brukseli), przez Hof van Cassatie (sąd kasacyjny), a także przez Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (radę ds. sporów dotyczących cudzoziemców), ponieważ sądy te, które orzekały w ostatniej instancji, naruszyły prawo Unii i uchybiły ciężącemu na nich obowiązkowi skierowania odesłania prejudycjalnego do Trybunału.
- 18 W wyroku z dnia 27 maja 2013 r. Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (niderlandzkojęzyczny sąd pierwszej instancji w Brukseli) częściowo odrzucił tę skargę jako niedopuszczalną, a częściowo oddalił ją jako bezzasadną. Skarżący w postępowaniu głównym zaskarżył wówczas ten wyrok przed sądem odsyłającym.
- 19 Jeśli chodzi o decyzję z dnia 22 lutego 2012 r., hof van beroep te Brussel (sąd apelacyjny w Brukseli) stwierdził, że jest ona oparta wyłącznie na istnieniu wcześniejszych wyroków skazujących skarżącego w postępowaniu głównym, z naruszeniem art. 27 ust. 2 dyrektywy 2004/38. Sąd ten zasądził zatem od państwa belgijskiego na rzecz skarżącego kwotę 5 000 EUR tytułem naprawienia szkody wyrządzonej w następstwie wydania owej decyzji.
- 20 Co się tyczy szkody wynikającej z podnoszonego naruszenia prawa Unii przez Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (radę ds. sporów dotyczących cudzoziemców), sąd odsyłający wskazuje, że skarżący w postępowaniu głównym wezwał Raad voor Vreemdelingenbetwistingen do skierowania pytania prejudycjalnego do Trybunału w piśmie procesowym złożonym po terminie i że w wyroku

z dnia 24 sierpnia 2012 r. żądanie to zostało odrzucone jako spóźnione. Sąd odsyłający przypomina także, że skarga kasacyjna wniesiona na ten wyrok przed Raad van State (radą stanu) została odrzucona ze względu na cofnięcie skargi.

- 21 Hof van beroep te Brussel (sąd apelacyjny w Brukseli) wskazuje, że powstaje wówczas kwestia, czy w odniesieniu do każdego z trzech sądów wskazanych przez skarżącego w postępowaniu głównym spełnione są przesłanki wymagane do powstania odpowiedzialności państwa belgijskiego.
- 22 Co się tyczy strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (sądu penitencjarnego działającego przy niderlandzkojęzycznym sądzie pierwszej instancji w Brukseli), sąd odsyłający stwierdza, że z żadnego z dokumentów zawartych w aktach sprawy nie wynika, aby skarżący w postępowaniu głównym wezwał strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (sąd penitencjarny działający przy niderlandzkojęzycznym sądzie pierwszej instancji w Brukseli) do skierowania pytania prejudycjalnego do Trybunału. Kolejne orzeczenia wydawane przez ten sąd – wszystkie już prawomocne – nie były przedmiotem żadnego postępowania mającego na celu ich uchylenie, w związku z czym zainteresowanemu nie wyrządzono żadnej szkody. Nie istnieje zatem podstawa do powstania odpowiedzialności państwa belgijskiego ze względu na wykonywanie funkcji orzeczniczej przez strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (sąd penitencjarny działający przy niderlandzkojęzycznym sądzie pierwszej instancji w Brukseli).
- 23 Co się tyczy Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (rady ds. sporów dotyczących cudzoziemców), sąd odsyłający wskazuje, że w wyroku z dnia 24 sierpnia 2012 r. odrzucono żądanie dotyczące skierowania odesłania prejudycjalnego do Trybunału, ponieważ żądanie to przedstawiono w piśmie procesowym doręczonym tuż przed rozprawą, a nie powołano żadnego względu, aby wykazać, iż wspomniane żądanie nie mogło być sformułowane wcześniej.
- 24 Sąd odsyłający wskazuje jednak, że skarga złożona na ten wyrok przed Raad van State (radą stanu) nie została rozpatrzona ani co do istoty, ani nawet jeśli chodzi o jej dopuszczalność, ponieważ ze względu na to, iż nie wniesiono o dalsze prowadzenie postępowania w terminie ustawowym licznym od doręczenia sprawozdania audytora, stwierdzono istnienie domniemania ustawowego dotyczącego cofnięcia skargi przez skarżącego w postępowaniu głównym. Powstaje zatem kwestia, czy w takich okolicznościach powinno się uznać, iż wspomniany wyrok został wydany przez sąd orzekający w ostatniej instancji, ze względu na fakt, że w postępowaniu odwoławczym nie przeprowadzono oceny co do istoty. Żądanie skarżącego w postępowaniu głównym mające na celu skierowanie przez Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (radę ds. sporów dotyczących cudzoziemców) odesłania prejudycjalnego do Trybunału zostało bowiem odrzucone ze względu na to, że zostało ono przedstawione w piśmie procesowym, które nie mogło zostać uwzględnione ze względu na datę jego złożenia.
- 25 Sąd odsyłający wskazuje, że odpowiedzialność państwa belgijskiego za naruszenie prawa Unii może powstać ze względu na ewentualny błąd popełniony przy wykonywaniu funkcji orzeczniczej, gdy ma miejsce oczywiste naruszenie. Odmowa skierowania odesłania prejudycjalnego mogłaby skutkować takim naruszeniem prawa Unii.
- 26 Zdaniem sądu odsyłającego należy określić, czy w okolicznościach rozpatrywanej w postępowaniu głównym sprawy odmowa uwzględnienia przez Hof van Cassatie (sąd kasacyjny) żądania mającego na celu skierowanie pytania prejudycjalnego do Trybunału stanowi naruszenie art. 267 TFUE w świetle rozpatrywanych łącznie art. 47 akapit drugi i art. 52 ust. 3 karty.
- 27 Ponadto sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy procedura, jaka toczyła się przed Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (radą ds. sporów dotyczących cudzoziemców), narusza rozpatrywane łącznie art. 47 akapit drugi i art. 52 ust. 3 karty, ponieważ Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (rada ds. sporów dotyczących cudzoziemców) orzekła, że przepis proceduralny stoi na przeszkodzie

uwzględnieniu żądania skierowania pytania prejudycjalnego do Trybunału. Żądanie to zostało bowiem odrzucone ze względu na to, iż zostało ono przedstawione w piśmie procesowym, które nie mogło zostać uwzględnione ze względu na datę jego złożenia.

- 28 Wreszcie, należy rozpatrzyć kwestię, czy odrzucenie to skutkuje naruszeniem art. 267 TFUE.
- 29 W tych okolicznościach hof van beroep te Brussel (sąd apelacyjny w Brukseli) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy w związku ze stosowaniem orzecznictwa Trybunału w sprawie Köbler (wyrok z dnia 30 września 2003 r., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513) i w sprawie Traghetti del Mediterraneo (wyrok z dnia 13 czerwca 2006 r., Traghetti del Mediterraneo, C-173/03, EU:C:2006:391), odnoszącego się do odpowiedzialności państwa za nieprawidłowe działanie sądów związane z naruszeniem prawa Unii, za sąd orzekający w ostatniej instancji należy uznać sąd, którego orzeczenie w ramach skargi kasacyjnej nie podlega weryfikacji, ponieważ w następstwie zastosowania krajowego przepisu proceduralnego powstaje niewzruszalne domniemanie, iż skarżący, który złożył pismo w postępowaniu kasacyjnym, wycofał skargę kasacyjną?
- 2) Czy zgodne z art. 267 akapit trzeci TFUE – także w świetle rozpatrywanych łącznie art. 47 akapit drugi i art. 52 ust. 3 karty – jest to, iż sąd krajowy, który zgodnie z tym postanowieniem traktatu FUE zobowiązany jest skierować do Trybunału pytanie prejudycjalne, odrzuca złożony w tym celu wniosek jedynie z tego względu, że został on złożony w piśmie, które zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami proceduralnymi nie może zostać uwzględnione w związku ze zbyt późnym złożeniem?
- 3) Czy w wypadku, w którym sąd powszechny najwyższej instancji pozostawia bez dalszego biegu wniosek o przedłożenie pytania prejudycjalnego, należy przyjąć, że – także w świetle rozpatrywanych łącznie art. 47 akapit drugi i art. 52 ust. 3 karty – ma miejsce naruszenie art. 267 akapit trzeci TFUE, gdy sąd ten odrzuca ten wniosek jedynie z tego względu, iż pytanie nie zostało przedstawione, »ponieważ zarzuty nie są dopuszczalne ze względów związanych z postępowaniem przed Hof«?».

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 30 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 267 akapit trzeci TFUE należy interpretować w ten sposób, że sąd, którego orzeczenia podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, może jednak zostać uznany za sąd orzekający w ostatniej instancji, w wypadkach gdy skarga kasacyjna wniesiona na orzeczenie tego sądu nie została rozpatrzona ze względu na cofnięcie skargi przez stronę skarżącą.
- 31 Na wstępie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 267 akapit trzeci TFUE sądy krajowe, których orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, są zobowiązane wnieść sprawę do Trybunału (zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 1982 r., Cilfit i in., 283/81, EU:C:1982:335, pkt 6).
- 32 Przewidziany w art. 267 akapit trzeci TFUE obowiązek przedłożenia Trybunałowi pytania prejudycjalnego wpisuje się bowiem w ramy współpracy – ustanowionej w celu zapewnienia prawidłowego stosowania i jednolitej wykładni prawa Unii we wszystkich państwach członkowskich –

między sądami krajowymi, w ramach ich odpowiedzialności za stosowanie prawa Unii, a Trybunałem (zob. podobnie wyrok z dnia 9 września 2015 r., X i van Dijk, C-72/14 i C-197/14, EU:C:2015:564, pkt 54).

- 33 Ponadto ten określony w art. 267 akapit trzeci TFUE obowiązek skierowania sprawy ma przede wszystkim na celu zapobieżenie rozwinięciu w danym państwie członkowskim orzecznictwa krajowego niezgodnego z przepisami prawa Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 15 września 2005 r., Intermodal Transports, C-495/03, EU:C:2005:552, pkt 29).
- 34 Jak wielokrotnie podkreślał Trybunał, sąd orzekający w ostatniej instancji stanowi z definicji ostatni organ, przed którym jednostki mogą dochodzić praw przyznanych im w prawie Unii. Sądy orzekające w ostatniej instancji są zobowiązane zapewnić jednolitą wykładnię przepisów prawa na poziomie krajowym (zob. podobnie wyroki: z dnia 30 września 2003 r., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, pkt 34; z dnia 13 czerwca 2006 r., Traghetti del Mediterraneo, C-173/03, EU:C:2006:391, pkt 31).
- 35 W tym względzie z przedstawionych Trybunałowi akt sprawy wynika, że zgodnie z art. 39/67 ustawy z dnia 15 grudnia 1980 r. orzeczenia Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (rady ds. sporów dotyczących cudzoziemców) podlegają zaskarżeniu skargą kasacyjną określoną w art. 14 ust. 2 skoordynowanych ustaw dotyczących rady stanu.
- 36 Z powyższego wynika, że Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (rada ds. sporów dotyczących cudzoziemców) nie może być uznana za sąd orzekający w ostatniej instancji, ponieważ wydane przez nią orzeczenia podlegają kontroli sądu wyższej instancji, przed którym jednostki mogą powoływać się na przyznane im w prawie Unii uprawnienia. W konsekwencji wydane przez nią orzeczenia nie są wydawane przez sąd krajowy, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, w rozumieniu art. 267 akapit trzeci TFUE.
- 37 Okoliczność, że zgodnie z art. 18 rozporządzenia królewskiego z dnia 30 listopada 2006 r. w sprawie postępowania kasacyjnego przed radą stanu w oparciu o niewzruszalne domniemanie uznaje się, iż skarżący, który wniósł skargę kasacyjną na orzeczenie Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (rady ds. sporów dotyczących cudzoziemców), cofnął skargę, w wypadku gdy nie zażądał dalszego prowadzenia postępowania w terminie 30 dni od dnia, w którym doręczono mu sprawozdanie audytora wskazujące na niedopuszczalność lub konieczność oddalenia skargi, nie ma żadnego wpływu na fakt, że orzeczenia Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (rady ds. sporów dotyczących cudzoziemców) mogą być kwestionowane przed wyższą instancją i w konsekwencji są wydawane przez sąd, który nie orzeka w ostatniej instancji.
- 38 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 267 akapit trzeci TFUE należy interpretować w ten sposób, że sąd, którego orzeczenia podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, nie może zostać uznany za sąd orzekający w ostatniej instancji, w wypadkach gdy skarga kasacyjna wniesiona na orzeczenie tego sądu nie została rozpatrzona ze względu na cofnięcie skargi przez stronę skarżącą.

W przedmiocie pytania drugiego

- 39 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy art. 267 akapit trzeci TFUE – rozpatrywany w świetle art. 47 akapit drugi i art. 52 ust. 3 karty – należy interpretować w ten sposób, że zezwala on sądowi na odrzucenie żądania mającego na celu skierowanie do Trybunału pytania prejudycjalnego jedynie z tego względu, że żądanie to zostało sformułowane w piśmie, które zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami proceduralnymi nie może zostać uwzględnione w związku ze zbyt późnym złożeniem.

40 W zakresie, w jakim – jak wynika z odpowiedzi na pytanie pierwsze – Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (rada ds. sporów dotyczących cudzoziemców) nie może być uznana za sąd orzekający w ostatniej instancji, a pytanie drugie oparte jest na przeciwnym założeniu, nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie drugie.

W przedmiocie pytania trzeciego

41 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 267 akapit trzeci TFUE należy interpretować w ten sposób, że sąd orzekający w ostatniej instancji może powstrzymać się od skierowania pytania prejudycjalnego do Trybunału, gdy skarga kasacyjna powinna zostać odrzucona ze względu na niedopuszczalność związaną z postępowaniem przed tym sądem.

42 W tym względzie należy przypomnieć przede wszystkim, że jeżeli nie istnieje żaden środek zaskarżenia orzeczenia sądu krajowego, to sąd ten jest co do zasady zobowiązany wystąpić do Trybunału zgodnie z art. 267 akapit trzeci TFUE, gdy podniesiona została przed nim kwestia dotycząca interpretacji traktatu FUE (wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., Consiglio Nazionale dei Geologi, C-136/12, EU:C:2013:489, pkt 25).

43 Z relacji między art. 267 akapit drugi TFUE a art. 267 akapit trzeci TFUE wynika, że sądy wskazane w art. 267 akapit trzeci TFUE mają takie samo uprawnienie dyskrecjonalne jak inne sądy krajowe w odniesieniu do kwestii, czy orzeczenie dotyczące zagadnienia z zakresu prawa Unii jest im niezbędne do wydania orzeczenia. Wobec tego sądy te nie są zobowiązane do przedkładania podniesionego przed nimi pytania dotyczącego wykładni prawa Unii, jeżeli pytanie nie jest istotne dla sprawy, to jest w wypadku, gdy odpowiedź na pytanie – jakakolwiek by ona była – nie mogłaby mieć żadnego wpływu na rozstrzygnięcie sporu (wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., Consiglio Nazionale dei Geologi, C-136/12, EU:C:2013:489, pkt 26).

44 W konsekwencji, w wypadku gdy zgodnie z przepisami proceduralnymi danego państwa członkowskiego należy stwierdzić niedopuszczalność zarzutów podniesionych przed sądem wskazanym w art. 267 akapit trzeci TFUE, skierowanie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie może zostać uznane za niezbędne i właściwe, aby sąd ten mógł wydać orzeczenie.

45 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału uzasadnieniem zwrócenia się z pytaniem prejudycjalnym nie jest bowiem zamiar uzyskania doradczych opinii w odniesieniu do pytań o charakterze ogólnym czy hipotetycznym, lecz potrzeba związana nierozzerwalnie z rzeczywistym rozstrzygnięciem sporu (wyrok z dnia 2 kwietnia 2009 r., Elshani, C-459/07, EU:C:2009:224, pkt 42).

46 W niniejszym wypadku, jak wynika z postanowienia odsyłającego, Hof van Cassatie (sąd kasacyjny) orzekł, że ze względu na niedopuszczalność skargi wniesionej na wyrok strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (sądu penitencjarnego działającego przy niderlandzkójęzycznym sądzie pierwszej instancji w Brukseli) z dnia 23 maja 2012 r. przedstawienie pytania prejudycjalnego Trybunałowi nie jest właściwe, ponieważ udzielenie odpowiedzi na to pytanie nie może w żaden sposób wpłynąć na rozstrzygnięcie sporu.

47 Niemniej krajowe przepisy proceduralne nie mogą ani naruszać właściwości przyznanej sądowi krajowemu na mocy art. 267 TFUE, ani umożliwiać temu sądowi uchylecia się od obowiązków ciążących na nim na mocy tego postanowienia.

48 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału wobec braku norm Unii w tej dziedzinie na mocy zasady autonomii proceduralnej do wewnętrznego porządku prawnego każdego państwa członkowskiego należy uregulowanie szczegółowych przepisów proceduralnych dotyczących środków prawnych mających na celu ochronę uprawnień przysługujących podmiotom prawa, pod warunkiem jednak, że przepisy te nie są mniej korzystne niż przepisy

normujące podobne sytuacje podlegające prawu krajowemu (zasada równoważności) oraz że praktycznie nie uniemożliwiają lub nie czynią nadmiernie uciążliwym wykonywania uprawnień przyznanych w prawie Unii (zasada skuteczności) (wyrok z dnia 17 marca 2016 r., Bensada Benallal, C-161/15, EU:C:2016:175, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 49 Z powyższego wynika, że obie kumulatywne przesłanki – a mianowicie poszanowanie zasad równoważności i skuteczności – powinny zostać spełnione, aby państwo członkowskie mogło powołać się na zasadę autonomii proceduralnej w sytuacjach, które są regulowane przez prawo Unii (wyrok z dnia 17 marca 2016 r., Bensada Benallal, C-161/15, EU:C:2016:175, pkt 25).
- 50 Po pierwsze, co się tyczy zasady równoważności, należy przypomnieć, że wymaga ona, aby całość uregulowań dotyczących środka prawnego znajdowała zastosowanie jednakowo do środków prawnych opartych na naruszeniu prawa Unii oraz do podobnych środków opartych na naruszeniu prawa wewnętrznego (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 stycznia 2014 r., Pohl, C-429/12, EU:C:2014:12, pkt 26; z dnia 20 października 2016 r., Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, pkt 30).
- 51 W niniejszym wypadku należy wskazać, że Trybunałowi nie jest znana żadna okoliczność, która mogłaby podać w wątpliwość zgodność z powyższą zasadą rozpatrywanych w postępowaniu głównym przepisów proceduralnych.
- 52 Po drugie, co się tyczy zasady skuteczności, krajowy przepis proceduralny taki jak rozpatrywany w postępowaniu głównym nie powinien czynić wykonywania przyznanych przez porządek prawny Unii uprawnień praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym (wyrok z dnia 20 października 2016 r., Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, pkt 29).
- 53 Ponadto należy przypomnieć, że z orzecznictwa Trybunału wynika, iż w każdym wypadku analiza kwestii, czy krajowy przepis proceduralny powoduje, że wykonywanie praw przyznanych jednostkom na mocy porządku prawnego Unii staje się praktycznie niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, powinna uwzględniać miejsce tego przepisu w całym postępowaniu, tryb tego postępowania i jego szczególne cechy przed różnymi sądami krajowymi. W tej perspektywie należy uwzględnić w razie potrzeby zasady leżące u podstaw krajowego systemu prawnego, takie jak zasada prawa do obrony, zasada pewności prawa i zasada prawidłowego przebiegu postępowania (wyrok z dnia 21 lutego 2008 r., Tele2 Telecommunication, C-426/05, EU:C:2008:103, pkt 55).
- 54 W niniejszym wypadku z postanowienia odsyłającego i z przedstawionych przez strony uwag wynika, że Hof van Cassatie (sąd kasacyjny) na mocy krajowych norm proceduralnych stwierdził niedopuszczalność podniesionych przez skarżącego w postępowaniu głównym zarzutów na poparcie skargi wniesionej na wyrok strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (sądu penitencjarnego działającego przy niderlandzkojęzycznym sądzie pierwszej instancji w Brukseli) z dnia 23 maja 2012 r. ze względu na to, że o ile poprzez zarzuty te zainteresowany kwestionował jedno z przeciwwskazań uwzględnionych przez ten ostatni sąd w celu odrzucenia żądania zwolnienia warunkowego, o tyle pozostałe uwzględnione przez wspomniany sąd przeciwwskazania same uzasadniały ów wyrok.
- 55 W konsekwencji nie wydaje się, aby rozpatrywane w postępowaniu głównym uregulowania krajowe czyniły wykonywanie przyznanych w porządku prawnym Unii uprawnień praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym.
- 56 W świetle powyższych rozważań na pytanie trzecie należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 267 akapit trzeci TFUE należy interpretować w ten sposób, że sąd orzekający w ostatniej instancji może powstrzymać się od skierowania pytania prejudycjalnego do Trybunału, gdy skarga kasacyjna została odrzucona ze względu na niedopuszczalność związaną z postępowaniem przed tym sądem, z zastrzeżeniem poszanowania zasad równoważności i skuteczności.

W przedmiocie kosztów

⁵⁷ Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 267 akapit trzeci TFUE należy interpretować w ten sposób, że sąd, którego orzeczenia podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, nie może zostać uznany za sąd orzekający w ostatniej instancji, w wypadkach gdy skarga kasacyjna wniesiona na orzeczenie tego sądu nie została rozpatrzona ze względu na cofnięcie skargi przez stronę skarżącą.**
- 2) Nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie drugie.**
- 3) Artykuł 267 akapit trzeci TFUE należy interpretować w ten sposób, że sąd orzekający w ostatniej instancji może powstrzymać się od skierowania pytania prejudycjalnego do Trybunału, gdy skarga kasacyjna została odrzucona ze względu na niedopuszczalność związaną z postępowaniem przed tym sądem, z zastrzeżeniem poszanowania zasad równowagi i skuteczności.**

Podpisy